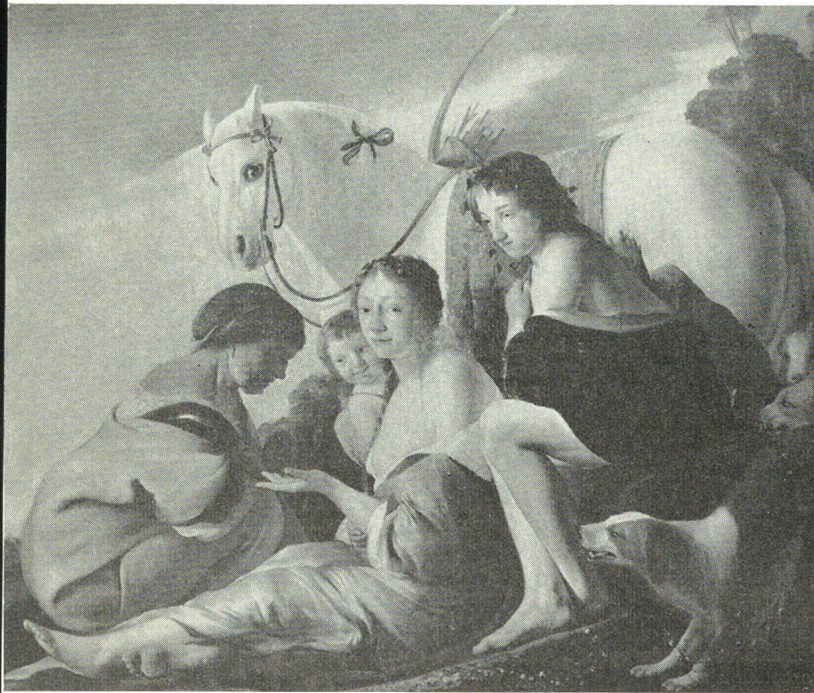

CENTRAAL
MUSEUM
UTRECHT

Agnietenstraat 1
Maliebaan 42

juni 1965

HET
KUNSTWERK
VAN DE
MAAND

Het afgebeelde kunstwerk is gedurende de maand juni geëxposeerd in de hal van het Centraal Museum, Agnietenstraat 1. (Buslijnen 8 en 11)

Paulus Bor: het „Spaans heidinnetje”. Doek — 1641 — 123,5 x 147.

Paulus Bor ($\pm$ 1600—1669) is onder de Utrechtse caravaggisten uitzonderlijk omdat de realistische invloed van Caravaggio en zijn school bij hem getemperd worden doorromeins-akademische tendenzen. De Italiaanse schilder Caravaggio (1573—1610) had de verstarring waarin de italiaanse schilderkunst na de grote meesters der Renaissance was geraakt, doorbroken met de aanwending van pakkende, contrastrijke licht-donker effecten in zijn, bij voorkeur krasse, taferelen dikwijls uit het volksleven genomen. Vanzelfsprekend volgden niet alle schilders deze zeer realistische richting, maar namen zij wel bepaalde elementen, in zover zij deze konden benutten, ervan over. De stijl van Bor wordt gekenmerkt door gematigd caravaggisme, smaakvolle kleurschikking, opvallende anatomische vertekeningen en voorliefde voor gedrongen vrouwenfiguren, met korte nek en aflopende schouders. In het „Spaans heidinnetje” (1641), behandelt deze meester een via Cats van Cervantes afkomstige novellestof, en is daarmee samen met Gerard Honthorst een der weinige schilders onzer gouden eeuw die door klassieke dichters van eigen bodem werd geïnspireerd, zoals in Italië menigee door Tasso of Ariosto.

Preciosa, de als kind door zigeuners geroofde adellijke schone, laat zich door de oude zigeunerin Majombe waarzeggen uit de lijnen van de hand, na zoals vereist de palm dezer laatste „met goud te hebben gekruist”, d.w.z. tegen betaling van een goudmunt, terwijl de verliefde edelman, die met de zigeuners rondtrekt om maar in Preciosa's nabijheid te vertoeven, en haar tenslotte huwt na gelukkige herkenning door haar verwanten, toeziet. Een putto — hier zigeunerkind of minnegodje? — heeft veel interesse voor het gebeuren.

Achter de naar elkaar nijgende figuren staat de vastgebonden schimmel die als „repoussoir” dient. Daardoor en door de kleurtegenstelling daarmee, komen de figuren sterker uit en enigszins naar voren. Het turkooisachtig blauwgroen en citroengeel van Preciosa's kleding — deze laatste kleur in het grauwe spelend herhaald in die van Majombe — keren in de paardenschabrak terug. De besloten driehoeksformatie waarop de opbouw berust komt op natuurlijke wijze uit de handeling voort en doet niet opzettelijk aan.